

Učestalost prikaza stereotipnih rodnih uloga u dječjim slikovnicama

Medić, Vlatka

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:271964>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**VLATKA MEDIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**UČESTALOST PRIKAZA STEREOTIPNIH
RODNIH ULOGA U DJEČJIM SLIKOVNICAMA**

Zagreb, 21. lipanj 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Vlatka Medić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Učestalost prikaza stereotipnih rodnih uloga u dječjim slikovnicama

MENTOR: Izv. prof. dr. sc. Tomislav Krznar

SUMENTOR: dr. sc. Edita Rogulj

Zagreb, 21. lipanj 2021.

SAŽETAK

Globalni razvoj utjecao je na stvaranje suvremenog društva koje se neprestano i brzo mijenja. Upravo stalne promjene u društvu trebale bi biti prikazane i u dječjim slikovnicama jer su one „...prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci...“ (Martinović i Stričević, 2011, str. 40) te pomoću njih djeca spoznaju i shvaćaju svijet oko sebe. U današnje vrijeme, osim zastarjelosti tema u slikovnicama, primjećuje se i prisutnost rodni stereotipa. Mnoga istraživanja provedena na dječjim slikovnicama potvrdila su prisutnost rodni stereotipa u većoj mjeri (Anderson i Hamilton, 2007; Weitzman, 1972; prema Belamarić, 2009; Ernst, 1995; Temple, 1993; prema Mermelstein, 2018). Istraživanje Declercq i Moreaua (2012) pokazalo je kako nastaje rodni identitet kod djeteta, a utjecaj rodni stereotipa na taj proces potvrdili su Kortenhaus i Demarest (1993). Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi prisutnost stereotipnih prikaza rodni uloga u slikovnicama novijeg doba. Istraživanje je temeljeno na analizi sadržaja 100 dječjih slikovnica izabranih slučajnim odabirom izdanih u periodu od 1998. do 2020. godine. Proces istraživanja temelji se na analizi sadržaja teksta i ilustracija s ciljem utvrđivanja učestalosti prikaza stereotipni rodni uloga, dominantnosti spola glavnih likova te način prikazivanja rodni stereotipa. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na učestalost rodni stereotipa u većini slikovnica koja je najčešće prikazana kroz karakterizaciju likova. U slikovnicama obuhvaćeni ovim istraživanjem dominiraju glavni likovi ženskog spola. Provedeni istraživanjem pokazalo se kako rodni stereotipi i dalje prevladavaju u slikovnicama novijeg doba, a sadržaj se temelji na tradicionalni vrijednostima. Rezultati ukazuju na potrebu osvješćivanja i prepoznavanja rodni stereotipa u slikovnicama, osobito od strane odgojitelja, kako bi se za rad s djecom u odgojno-obrazovnoj ustanovi odabrale slikovnice koje promiču rodnu jednakost.

Ključne riječi: dječja književnost, rodni identitet, rodna jednakost

FREQUENCY OF GENDER STEREOTYPES DISPLAYED IN CHILDREN'S PICTURE BOOKS – SUMMARY

Global development formed a modern society which keeps rapidly changing. These changes in society should also be presented in children's picture books because they are "the first structured reading material intended for children" (Martinović and Stričević, 2011, p. 40) and with their help, children learn and understand the world around them. Nowadays, in addition to obsolescence of themes in picture books, the picture books noticeably contain gender stereotypes. Many studies conducted on children's picture books have confirmed the presence of gender stereotypes to a greater extent (Anderson i Hamilton, 2007; Weitzman, 1972; according to Belamarić, 2009; Ernst, 1995; Temple, 1993; according to Mermelstein, 2018). Research by Declercq and Moreau (2012) showed how a child's gender identity forms, and the influence of gender stereotypes on this process was confirmed by Kortenhuis and Demarest (1993). The goal of this research is to determine the presence of stereotypical depictions of gender roles in recent picture books. The research is based on the analysis of the content of 100 children's picture books selected at random. The picture books included in this research date from 1998. to 2020. The process of this research is based on the analysis of text and illustrations content with the aim of determining the frequency of presentation of stereotypical gender roles, the dominance of the gender of the main characters and the way of presenting gender stereotypes. The results of the research point out the frequency of gender stereotypes in most picture books, which is most often shown through characterization. Main female characters dominate in the picture books included in this. The research showed that gender stereotypes still prevail in recent picture books, and that the content itself is still based on traditional values. The emphasis of this research is on the awareness and recognition of gender stereotypes in children's picture books, especially with educators, so that they could choose picture books that promote gender equality.

Ključne riječi: children's literature, gender identity, gender equality

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DEFINIRANJE POJMOVA	3
3. RODNI IDENTITET	5
4. RODNI STEREOTIPI	7
4.1. Rodni stereotipi u dječjoj književnosti	8
5. DJEČJA SLIKOVNICA	10
5.1. Značaj slikovnice za dijete	10
5.2. Podjela slikovnica	11
5.3. Pitanje kvalitete	12
6. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA O RODNIM STEREOTIPIMA	14
7. EMPIRIJSKI DIO RADA – istraživanje učestalosti prikaza stereotipnih rodnih uloga u dječjim slikovnicama	16
7.1. Cilj i problemi istraživanja	16
7.2. Metoda i uzorak istraživanja	17
7.3. Hipoteze istraživanja	21
7.4. Rezultati istraživanja	21
7.5. Rasprava istraživanja	23
8. SLIKOVNICE S RODNIM STEREOTIPIMA U PRAKSI	29
9. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	33
POPIS SLIKA	34
POPIS GRAFOVA	35
POPIS TABLICA	35
IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA	36

1. UVOD

Prva knjiga za djecu pojavila se tek krajem 19. stoljeća. Djeca su do tada mogla samo čitati knjige koje temom, jezikom i rječnikom nisu odgovarale njihovoj razini razumijevanja (Kiefer, 2009; prema Hladikova, 2014). U povijesti knjige za djecu bile su dostupne višim, bogatijim staležima zbog njihove visoke cijene. Međutim razvojem tehnologije tiska omogućena je masovna proizvodnja knjiga i slikovnica te one postaju dostupne i srednjem sloju društva. Razvojem društva dolazi do promjene u percepciji djeteta i djetinjstva te ono postaje značajna etapa u procesu odrastanja. Novim pristupom prema djetetu mijenja se i tržište, koje se sve više orijentira na proizvode namijenjene djeci. Globalni razvoj postavlja temelje za nove vrste književnosti odnosno dječju književnost, uključujući i slikovnice (Revolution21, 2013; prema Hladikova, 2014). U današnje vrijeme slikovnice su cijenom dostupne svima. Gotovo svako dijete posjeduje barem jednu slikovnicu, a ona se bira iz velike ponude slikovnica na tržištu. Ponuda različitih vrsta slikovnica iziskuje znanje prepoznavanja kvalitete sadržaja koje će imati vrijednost za dijete i njegov razvoj.

Osim novog pristupa djetetu, 19. stoljeće obilježila je i borba za ženska prava i rodnu jednakost. Pokret kao polazište ima cilj uklanjanja rodne diskriminacije iz zakona, institucija i obrazaca ponašanja. Godine 2017. u Republici Hrvatskoj donesen je Zakon o ravnopravnosti spolova. Članak 1. Zakona o ravnopravnosti (2017) utvrđuje opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, te definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce.

Novi pristup prema djeci potaknuo je tiskanje slikovnica prilagođenih djetetovoj razini razumijevanja. Međutim, borba za ženska prava i rodnu jednakost nije vidljiva u sadržaju suverenih slikovnica. Brojna istraživanja (Anderson i Hamilton, 2007; Weitzman, 1972; prema Belamarić, 2009; Ernst, 1995; Temple, 1993; prema Mermelstein, 2018) pokazala su kako se učestalost rodnih stereotipa u slikovnicama ne smanjuje te kako i dalje dominiraju likovi muškog spola. Utjecaj prikaza stereotipa u slikovnicama na dječja ponašanja i njihove stavove potvrdila je Ashton 1983. godine (Ashton, 1983; prema Belamarić, 2009). Hamilton i suradnici (2006) svojim istraživanjem utvrđuju kako stereotipni prikazi spolova i podzastupljenost ženskih likova nepovoljno utječu na dječji razvoj.

Navedene činjenice ukazuju na važnost izbora dječjih slikovnica pri čemu se posebna pažnja treba obratiti na postojanje ili nepostojanje stereotipnog sadržaja.

Temeljem toga postavlja se cilj ovog rada odnosno želi se ispitati postojanje i učestalost prikaza rodni stereotipa u sadržaju slikovnica dostupnih djeci u Knjižnicama grada Zagreba.

2. DEFINIRANJE POJMOVA

Tumačenje pojmova korištenih u ovom radu preuzeto je iz Pojmovnika rodne terminologije prema standardima Europske unije (2007) kojeg su oblikovale suradnice Centra za ženske studije sa svrhom uspostavljanja diskurzivnog *alata* za sve ustanove i stručna tijela koja se bave rodno osviještenom politikom, u cilju postizanja ravnopravnosti spolova. Radi razumijevanja ovog rada navedena su značenja pojmova rod i spol, jer se ona često pogrešno smatraju sinonimima. Također, definiranje pojmova rodni identitet i rodne uloge je bitno radi načina na koji navedeni pojmovi utječu jedan na drugog. Rodna jednakost je koncept kojemu se teži, a poželjan je odmak od predrasuda i stereotipa pa su ovi pojmovi također objašnjeni.

Prema Pojmovniku rodne terminologije (2007, str. 72) rod označava pojam koji se odnosi na „...društvene razlike između žena i muškaraca...“. Razlike su naučene, mijenjaju se s vremenom te imaju širok raspon varijacija unutar jedne kulture i između kultura. „Kulturno uvjetovana rodna podjela na muško i žensko, naime, nije binarno simetrična ni vrijednosno neutralna, već je uspostavljena na hijerarhijskom načelu i kao takva povratno djeluje na društvene odnose spolova u određenoj zajednici.“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 72). Pojmovi rod i spol nisu dovoljno značenjski razdvojeni radi ukorijenjene uporabe termina spol i u značenju roda. Kada se govori o rodnoj jednakosti govori se o konceptu koji podrazumijeva „...da su sva ljudska bića slobodna razvijati osobne sposobnosti i činiti izbore bez ograničenja postavljenih zadanim rodnim ulogama...“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 74). Polazište koncepta je da se „...različita ponašanja, težnje i potrebe žena i muškaraca uzmu u obzir, vrednuju i promiču jednako.“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 74). Nadalje, prema Pojmovniku rodne terminologije (2007, str. 75) „Jednakost je ključni koncept čijim se ostvarenjem razrješuju složeni odnosi moći, dominacije i podčinjenosti na društvenom, političkom, kulturnom i ekonomskom planu, kao i u osobnom životu, te omogućuje ozbiljenje žena kao punopravnih i slobodnih bića.“. Nakon definiranja samih pojmova može se reći da rodne ili spolne uloge čine skup očekivanih postupaka i ponašanja koji se vežu uz određeni spol, muški ili ženski. Prema Pojmovniku rodne terminologije (2007, str. 78) rodne ili spolne uloge čine:

„skup kako nevidljivih tako i jasno izraženih pravila koja upravljaju rodnim odnosima te dodjeljuju različite poslove i vrijednosti, odgovornosti i dužnosti muškarcima i ženama, a izražavaju se na tri razine: razini kulturne nadogradnje – kroz norme i vrijednosti u društvu, na razini institucija – blagostanja obitelji, obrazovnom sustavu i sustavu zapošljavanja itd., te na razini socijalizacijskih procesa, poglavito u obitelji.“.

Prema Pojmovniku rodne terminologije (2007, str. 78) rodni identitet „...podrazumijeva vlastito rodno određenje i izražavanje...“ te je „...neovisan o biološkom spolu osobe...“. Rodni identitet tiče se „...svakoga ljudskog bića i ne znači samo binarni koncept *muškoga* ili *ženskoga* nego se proširuje i na *nove rodne identitete* LGBTIQ populacije.“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 78). Prema Pojmovniku rodne terminologije (2007, str. 38) LGBTIQ populacija „Skraćeni je naziv za *lezbijke, gay, biseksualne, transrodne, interseksualne* i *queer* osobe.“. Unatoč podjeli LGBTIQ populacije „Spolom se smatraju biološke značajke koje obilježavaju ljudska bića kao žene i muškarce.“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 87), odnosno spol je „...društvena i zakonska klasifikacija bioloških značajki koje osobe dijele na samo dvije kategorije, muški i ženski.“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 87). U društvu postoje predrasude o pripadnicama ovih dviju kategorija, a one se temelje na pozitivnim ili češće negativnim stavovima. To je zapravo generaliziranje, odnosno uopćeni stav „...koji dovodi do pretjerane kategorizacije neke grupe i njenih pripadnika/ca.“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 58). Stereotipi pripadaju spektru predrasuda te su također uopćeni stavovi o nekoj drugoj, ali i vlastitoj skupini, a „...najčešće obuhvaćaju fizičke i psihičke karakteristike za koje se pretpostavlja da određuju nekog pojedinca/ku i cijelu grupu kojoj ta/j pojedinac/ka pripada.“ (Pojmovnik rodne terminologije, 2007, str. 58). Na taj način rodni stereotipi predstavljaju uopćeni stav o pripadnicama ženskog spola kao lijepim i zgodnim ženama, vrijednim kućanicama i brižnim majkama. Uopćeni stav o pripadnicama muškog spola je taj da su muškarci glave obitelji, ambiciozni zaposlenici i strogi očevi.

3. RODNI IDENTITET

Declercq i Moreau (2012) u svom radu ukratko opisuju kako nastaje spolni identitet kod djece. Spolni, odnosno rodni identitet nastaje kada dijete postaje svjesno određene kategorije kojoj pripada. Taj proces se odvija tijekom različitih perioda djetinjstva. Dijete razvoja svoj spolni identitet na temelju svojih „...bioloških, socijalnih i psiholoških karakteristika; dijete usvaja, ili ne usvaja, kulturološki definirane standarde za svoj rodni identitet.“ (Declercq i Moreau, 2012, str.18). Rodni identitet kod većine djece formiran je prema opće prihvaćenim vjerovanjima o rodnim ulogama koja prevladavaju u društvu. Vjerovanja često budu svedena na oblik pojednostavljenih rodnih stereotipa (Kortenhaus i Demarest, 1993). Razvoj rodnog identiteta je izrazito važan dio najranijeg i najvažnijeg iskustvenog učenja djeteta (Peterson i Lach, 1990; prema Narahara, 1998).

Prema Declercq i Moreau (2012), dijete već s napunjenih dva mjeseca života može razlikovati muške i ženske glasove, a muškarce i žene na fotografijama razlikuje s pet mjeseci. Od devetog mjeseca života ima sposobnost povezivanja ženskog i muškog glasa s njihovim slikama. Dakle, već od najranije dobi djeca kategoriziraju ljude prema spolu te otkrivaju obrasce ponašanja, crte ličnosti i tipične uloge za muški i ženski rod. Do druge godine života djeca postaju svjesna obrazaca ponašanja koja pripadaju muškom ili ženskom rodu, a od druge godine pokazuju stereotipno rodno ponašanje prilikom izbora igara. Nastajanje rodnog identiteta može se primijetiti i kod preferencija u izboru partnera za igru. Djevojčice će do svoje druge godine radije birati druge djevojčice za igru. Dječaci će razviti preferenciju biranja dječaka, ali nekoliko mjeseci kasnije od djevojčica. Djeca već u predškolskoj dobi znaju kategorizirati igračke namijenjene djevojčicama i one namijenjene dječacima te se igraju s njima na rodno stereotipan način (Raag i Rackliff, 1998; prema Abad i Pruden, 2013).

Declercq i Moreau (2012) tvrde kako je nemoguće s preciznošću utvrditi koje razlike su stečene, a koje prirodne. Međutim poznato je da veliki utjecaj na razvoj rodnog identiteta ima socijalno okruženje djeteta (Siraj-Blatchford, 2009). Razvoj rodnog identiteta značajan je za djetetovo samopoimanje, kao i za odnos odraslih i vršnjaka prema djetetu (Kortenhaus i Demarest, 1993; Mermelstein, 2018; Tsao, 2008). Ponašanje roditelja, uređenje djetetove sobe i očekivanja roditelja razlikuju se prema spolu djeteta, a to itekako utječe na formiranje rodnog identiteta. Declercq i Moreau (2012) naglašavaju kako su djeca neprestano izložena

spolnom raslovljavanju koje se u društvu očituje u raspodjeli uloga muškaraca i žena na tipičan način. Djeca usvajaju te razlike i na temelju njih grade rodne stereotipe.

4. RODNI STEREOTIPI

Rodni stereotipi su svakodnevno prisutni u životima ljudi. Često ih i ne primjećujemo odnosno nismo ih svjesni. Jednom kada ih osvijestimo vidimo ih posvuda: u trgovinama, na televizijskim ekranima, mobilnim uređajima, reklamama, u novinama, časopisima. Stereotipni sadržaj svakom pojavom u medijima potvrđuje rodnu nejednakost. Lubina i Brkić-Klmpak navode kako se ta:

„...nejednakost sustavno utjelovljuje simboličnim postupcima kojima počesto medijski diskurs ulazi u područje mizoginije, a koja u javnom medijskom prostoru egzistira u više oblika, od vrlo prepoznatljivih do vrlo sofisticiranih, što postaje razvidno tek preciznom analizom onoga što se krije ispod glavne (prezentirane) poruke.“ (Lubina i Brkić-Klmpak, 2014, str. 215).

Dakle, takve stereotipne poruke mogu biti *zamaskirane*, no to nimalo ne umanjuje utjecaj tih poruka na osobu koja im je izložena. Lubina i Brkić-Klmpak (2014) naglašavaju kako se stereotipnim prikazima, osobito negativnom objektivizacijom i prezentacijom žena, najviše okoristila reklamna industrija. Pomno promatrajući reklamne montaže koje se prikazuju u medijima može se primijetiti kako se često koriste privlačne žene u svrhu promoviranja proizvoda namijenjenih muškarcima. Kada se pak promoviraju proizvodi namijenjeni ženama reklamna industrija se opet koristi prikazima žena, no one su sada domaćice, kuharice, brižne majke i poslušne supruge. Prilikom prisjećanja određenog proizvoda, potrošač će se prvo prisjetiti slike povezane s tim proizvodom. Prema Lubin i Brkić-Klmpak (2014, str. 217), ta je posrednost „...automatski okidač za trenutačno, a kasnije i repetitivno, oživotvorenje stereotipa.“.

Mediji nerijetko ističu važnost ljepote žena, njihovu dobru tjelesnu formu, uređenost i mladolik izgled. Naslovnice novina, časopisa i portala sadrže fotografije žena prenoseći savjete o mršavljenju, postizanju mladolikog izgleda, kako svojim ponašanjem i izgledom izgrađivati odnose s muškarcima, razne recepte za zdrave obiteljske obroke, nove kozmetičke proizvode potrebne za postizanje željenog izgleda i mnoge druge savjete. Stvara se prikaz idealne žene kojoj se treba težiti, a sve karakteristike koje se odmiču od tog ideala su nepoželjne. Osim poticanja nesigurnosti kod djevojaka, mladići usmjeravaju očekivanja prema prikazanom idealu, pri čemu izostaje prikaz muškog ideala. Očekivanja su usmjerena na žene kao podređene muškarcima (Lubina i Brkić Klmpak, 2014).

U današnje vrijeme tema rodne nejednakosti je sve češća te se teži odmicanju od tradicionalnih stavova i rodni uloga, no i dalje nije u potpunosti osviještena. Izvor problema leži u svakodnevnoj izloženosti rodnim stereotipima od rođenja pa tako oni postaju nešto normalno, nešto na što se više ne obraća pažnja i ne promišlja o njima. Utjecaj marketinga i medija na cjelokupnu populaciju je vrlo značajan i gotovo ga je nemoguće izbjeći. Najranjiviji dio te populacije čine djeca. Današnje generacije djece dolaze u doticaj s modernom tehnologijom od rođenja. Tijekom svojeg odrastanja gledaju i slušaju razne reklame, televizijske programe, crtane filmove. Većina sadržaja se prikazuje u svrhu promoviranja proizvoda, poticanja na kupnju i kulturu konzumerizma¹. Djeca nemaju sposobnost dubljeg promišljanja o prikazanom i teško im je dokučiti pravu poruku koja stoji iza toga. Upravo radi toga su djeca najranjivija, a često su na meti marketinških trikova kao ciljane skupina.

U području marketinga i medija rodni stereotipi lako se mogu uočiti na policama u dućanima odjeće i igraćaka te pregledom popularnih dječjih crtića i televizijskih programa. Dizajniranje odjeće usmjereno je prema spolu te se jasno vidi koja je odjeća namijenjena za djevojčice, a koja za dječake. Odjeća za djevojčice usmjerena je na ružičastu boju, a za dječake prevladava plava. Osim u bojama, razlika se može primijetiti i u likovima prikazanim na odjeći. Na odjevnim predmetima za djevojčice su pretežno princeze, *Barbie* i *Bratz* likovi, modeli, jednorozi i slatke životinje. Odjevni predmeti za dječake obiluju prikazima popularnih junaka i heroja, *Lego* likova, automobila i opasnih životinja. Belamarić (2009, str.14) slikovito opisuje tu podjelu: „Katalozi trgovačkih centara bez imalo zadržke oglašavaju igračke za djevojčice i igračke za dječake, a pokušate li kćeri kupiti gaćice s likom Spidermana koje je poželjela, odustanite odmah. Ne postoje – provjereno.“

4.1. Rodni stereotipi u dječjoj književnosti

Mermelstein (2018) i Tsao (2008) su pregledom dostupne literature zaključili kako djeca određene uloge i obrasce ponašanja usvajaju kroz proces socijalizacije, a utjecaj na izgradnju vlastitog identiteta ima književnost koju djeca čitaju sama te ona koju im čitaju odrasli. Dječja književnost nudi razne likove i događaje s kojima se djeca mogu poistovjetiti te im oni služe za evaluaciju vlastitih ponašanja, stavova i emocija. Likovi prikazani u dječjoj

¹ Burić, J. (2011). Djeca i mladi kao konzumenti masovnih medija. Etika i tržišne manipulacije potrebama mladih. *Filozofska istraživanja*, 30 (4), 629-634;
Zloković, J. (2014). Komercijalizacija ranog djetinjstva i stvaranje vrijednosnih „mentalnih mapa“. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 16 (1), 291-303.

književnosti oblikuju dječju koncepciju društveno prihvaćenih uloga i vrijednosti te ukazuju na očekivano ponašanje muškarac i žena (Kortenhaus i Demarest, 1993; McCabe i sur., 2011). Upravo radi toga je utjecaj dječje književnosti značajan, osobito u području kulture i rodni uloga.

Rodni stereotipi su u dječjoj književnosti itekako prisutni. Čitajući tekst ili samo promatrajući ilustracije u slikovnicama djeca grade sliku o rodni odnosima (Ghasemi, 2014) te isto proigravaju prilikom slobodne igre. Djeca svoje uzore ponašanja pronalaze u likovima najdražih slikovnica. Ukoliko su ti likovi okarakterizirani ili imaju naglašene elemente stereotipnog ponašanja dijete će, iz želje da bude poput svojeg najdražeg lika, oponašati njegovo ponašanje. Djevojčice će se prije poistovjetiti sa ženski, a dječaci s muški likom (Singh, 1998, Mendoza i Reese 2001; prema Ghasemi, 2014). Dakle, važan je način prikaza lika kao predstavnika roda. Nadalje, ako se ženski lik u slikovnicama opetovano igra samo lutkama, a odbija igru s autićima, djevojčica koja čita tu slikovnicu će razviti mišljenje kako se ona treba igrati samo s lutkama. Isto vrijedi i za karakterizaciju likova, kada se ženski lik u slikovnicama opetovano opisuje kao nježna, tiha i emocionalna, djevojčica će misliti kako se od nje očekuje da bude ista takva. Ako će pak te iste slikovnice čitati dječak, razvit će mišljenje kako su sve djevojčice upravo takve te će svoje ponašanje prema njima oblikovati u skladu s tim očekivanjem. Nadalje, stereotipi u književnom djelu često predstavljaju samo jedno stajalište što dovodi do neuspjeha knjige u smislu širenja dječjeg svjetonazora i poticanja njihove sposobnosti složenijeg shvaćanja priče, teme ili ljudi (Adichie, 2009; prema Hladikova, 2014).

5. DJEČJA SLIKOVNICA

„Dječje knjige pružaju poruke o dobru i zlu, o lijepom i ružnom, što je dostižno, a što izvan okvira – ukratko, o idealima i pravcima društva. Jednostavno rečeno, dječje knjige su proslava, reafirmacija i dominantan nacrt zajedničkih kulturnih vrijednosti, značenja i očekivanja.“ (McCabe i sur., 2011, str. 199).

Slikovnica je knjiga za djecu ranog i predškolskog uzrasta koja sadrži pretežno slike ili se sastoji samo od slika i crteža (Anić, 2009; prema Martinović i Stričević, 2011). Slikovnice mogu biti različitih oblika i napravljene od različitih materijala, pa je primjerenije slikovnicu definirati kao „...prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci...“ (Martinović i Stričević, 2011, str. 40). Dječje slikovnice uz svoju estetsku vrijednost imaju i značajnu funkcionalnu ulogu. One potvrđuju zapažanja i iskustva zajednice, prenose određene kulturne, duhovne i društvene vrijednosti te potiču razvoj sposobnosti tumačenja slika i jezičnih vještina (Poon, 2016). Šišnović (2011, str. 9) navodi kako „...slikovnica predstavlja skup odgojnih i obrazovnih sadržaja i vrijednosti koje trebaju međusobno korespondirati kako bi bile pravi izazov i poticaj.“.

5.1. Značaj slikovnice za dijete

Djeca u dobi od dvije do šest godina uče promatrati pokrete, govor, geste, emocije, položaje i raspoloženja (Poon, 2016). Čitanje slikovnica – promatranje slika i čitanje teksta, omogućuje djeci razumijevanje kulturnih vrijednosti i pravila ponašanja, unatoč tome što nemaju dovoljno razvijen rječnik za opisivanje svojih osjećaja (Poon, 2016). Boje, likovi, oblici, riječi i teme u dječjim slikovnicama temeljni su kontekst koji pomaže djeci u razvoju sposobnosti vizualnog tumačenja sadržaja. Ilustracije određuju priču, scenu i doživljaj, definiraju i razvijaju likove, prikazuju perspektivu i osnažuju kulturne poruke ili tekstualne simbole (Fang, 1996; prema Poon, 2016). Putem ilustracija dijete upoznaje i shvaća svijet oko sebe čak i prije usvajanja sposobnosti čitanja (Hladikova, 2014). „Slika (ilustracija) ima značajan utjecaj na oblikovanje predodžbi i doživljaja svijeta kod djece predškolske dobi“ (Martinović i Stričević, 2011, str. 56). Za razliku od navedenih autora Hameršak i Zima (2015, str. 164) navode kako „...značenje slikovnice stvara se u međudjelovanju tekstualne i likovne slikovničke razine.“. Dakle, pravo značenje slikovnice nastaje zajedničkim snagama verbalne i vizualne komunikacije (Nikolajeva, 2003). „Svatko tko je ikada s djetetom čitao slikovnicu ili ilustriranu knjigu zna kako dijete gleda sliku i koliko mu znači upravo denotativna razina i teksta i slike.“ (Majhut i Batinić, 2001, str. 17). Nadalje, slikovnicu se ne

može definirati kao čistu književnu vrstu, već kao kombinaciju likovnog i književnog izraza (Crnković i Težak, 2002; prema Martinović i Stričević, 2011).

5.2. Podjela slikovnica

Postoje različiti kriteriji po kojima se mogu dijeliti slikovnice. Majhut i Zalar (2008; prema Martinović i Stričević, 2011) dijele slikovnice prema udjelu teksta, obliku, strukturi izlaganja, sadržaju, likovnoj tehnici, likovnom pristupu i sudjelovanju recipijenta (Tablica 1).

Tablica 1 Kriteriji podjele slikovnica prema Majhut i Zalar (2008; prema Martinović i Stričević, 2011, str. 51)

Udio teksta	Oblik	Struktura izlaganja	Sadržaj	Likovna tehnika	Likovni pristup	Sudjelovanje recipijenta
slikovnice bez riječi	Leporello slikovnice	narativne slikovnice	ABC slikovnice	kolaž slikovnice	fotografske slikovnice	slikovnice kojima se dijete samostalno služi
slikovnice s minimalnim tekstom	pop-up slikovnice	tematske slikovnice	slikovnice o životinjama	slikovnice nastale tehnikom olovke	lutkarske slikovnice	slikovnice u kojima je potrebna asistencija odraslog
piktografske slikovnice	nepoderive slikovnice		o svakodnevnom životu	slikovnice nastale tehnikom boje	slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika	interaktivne slikovnice s obzirom na tekst i recipijenta
slikovnice u stihovima	slikovnice-igračke		slikovnice o igrama	slikovnice nastale tehnikom tinte	strip-slikovnice	
slikovnice u prozi	multimedijske slikovnice		fantastične slikovnice	slikovnice nastale tehnikom krede		

Svaka slikovnica će, bez obzira kojoj vrsti pripada, biti zanimljiva djetetu ako njen sadržaj stimulira djetetovu maštu, potiče na razmišljanje ili potakne na neku drugu reakciju poput smijeha. Ono što ostaje nakon pročitane slikovnice je poruka koje će se dijete sjećati. Stoga je bitno da su te poruke koje prenose slikovnice zaista vrijedne (Belamarić, 2009; Martinović i Stričević, 2011; Šišnović, 2011).

Slikovnicu je moguće odrediti i kao multifunkcionalan čitateljski materijal, jer slikovnica ima nekoliko funkcija: zabavnu, informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i govorno-jezičnu funkciju (Čačko, 2000; prema Martinović i Stričević, 2011). Sve navedene funkcije mogu biti ostvarene tek nakon što je ostvarena zabavna funkcija, dakle djetetu slikovnica mora biti zabavna (Čačko, 2000; prema Martinović i Stričević, 2011). „Funkcije se međusobno isprepliću, rijetko se jedna ostvaruje neovisno o drugoj, a posebice je to izraženo kod govorno-jezične funkcije“ (Martinović i Stričević, 2011, str. 53).

Prema načinu interakcije teksta s ilustracijom razlikuju se slikovnice gdje su tekst i ilustracije simetrični, slikovnice gdje tekst ovisi o ilustracijama za pojašnjenje, slikovnice u kojima ilustracije naglašavaju i elaboriraju tekst, slikovnice u kojima tekst nosi primarni narativ dok je ilustracija selektivna i slikovnice u kojima ilustracije nose primarni narativ dok je tekst selektivan (Golden, 1990; prema Nikolajeva, 2003). Kvaliteta slikovnice uvelike ovisi o prirodi odnosa teksta i ilustracije jer na tom odnosu počiva značenje koje slikovnica prenosi, odnosno potencijalni utjecaj koji ona može imati na dijete (Martinović i Stričević, 2011).

5.3. Pitanje kvalitete

U klasifikaciji dječje književnosti Crnković i Težak smještaju slikovnicu u skupinu prave dječje književnosti (Crnković i Težak, 2002; prema Martinović i Stričević, 2011). Unatoč tome, slikovnicu je teško opisati radi nedostatka metajezika. „...kriteriji koji se obično primjenjuju u proučavanju dječje književnosti nisu dostatni da bi rastumačili slikovnicu...“ (Nikolajeva, 2003; prema Martinović i Stričević, 2011, str.49). Nedostatak kriterija u proučavanju dječje književnosti navodi na razmišljanje kako se onda kvaliteta slikovnica može ispitati. Nadalje, Martinović i Stričević (2011) navode kako se u posljednje vrijeme češće kupuju licence stranih slikovnica, iako naše područje nudi uspješne i nagrađivane autore i ilustratore slikovnica. Svjetsko tržište pri nastanku slikovnice osim njenih autora, uključuje i druge stručnjake, npr. lingviste, pedagoge, logopede i psihologe. Prema iskazima Martinović i Stričević (2011) takva praksa nije uobičajena u Hrvatskoj. Treba imati na umu da svi koji sudjeluju u procesu upoznavanja djeteta sa slikovnicom – autori koji pišu slikovnice, nakladnici koji ih objavljuju, odgojitelji i roditelji koji ih odabiru, imaju potpunu odgovornost u odabiru primjerenih slikovnica za djetetov razvoj. Peterson i Lach su 1990. godine proveli istraživanje među roditeljima o razlozima odabira slikovnica za svoje dijete. Rezultati su pokazali kako se roditeljev odabir najčešće bazira na onim slikovnicama koje su oni obožavali

kao djeca, a rijetko na zabrinutosti o rodnim stereotipima, što ukazuje na kontinuiran utjecaj slikovnica od prijašnjih generacija (McCabe i sur., 2011).

6. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA O RODNIM STEREOTIPIMA

Belamarić (2009) u svojem radu navodi tri sustavna istraživanja o rodnim stereotipima iz prošloga stoljeća. Prvo sustavno istraživanje proveo je Weitzman u razdoblju od 1930. do 1972. godine. Analiza rezultata pokazala je da su ženski likovi bili češće prikazivani kao podređene, pasivne i brižne žene uglavnom unutar kuće, dakle u stereotipnim ulogama. Muški likovi su bili puno više zastupljeniji te su bili prikazani kao aktivni i sudionici događanja izvan kuće (Weitzman, 1972; prema Belamarić, 2009). Drugo istraživanje proveo je Williams u razdoblju od 1980. do 1987. godine. U ovome razdoblju ženski likovi su češće bili glavni i sudjelovali su u većem rasponu aktivnosti, a muški likovi i dalje ostaju u stereotipnim muškim ulogama. Iako su žene u ulozi glavnog lika češće bile prikazane u nestereotipnoj ulozi, one u ulozi sporednog lika zadržavaju rodne stereotype (Williams, 1987; prema Belamarić, 2009; Kortenhuis i Demarest, 1993). Treće istraživanje Broadusa i Younga u razdoblju od 1987. do 2002. godine ne pokazuje porast pojavljivanja ženskih likova (Belamarić, 2009). Istraživanje Andersona i Hamiltona iz 2007. godine potvrđuje kako nema porasta zastupljenosti ženskih likova, već se bilježi dvostruki porast muških likova – kako glavnih tako i sporednih (Anderson i Hamilton, 2007). Ernst je 1995. u svom radu naveo kako su djevojčice uobičajeno prikazane kao drage, naivne, prilagodljive i ovise o drugima, a dječaci su agresivni, snažni, avanturistički i potpuno su samostalni (Ernst, 1995; prema Mermelstein, 2018). Temple je 1993. došao do sličnih zaključaka i navodi kako dječaci u slikovnicama često imaju uloge heroja, avanturista i spasioca, a djevojčice imaju uglavnom pasivne uloge – njegovateljice, majke, princeze u nevolji i uloge koje podupiru muški lik (Temple, 1993; prema Mermelstein, 2018). Rudman 1995. godine navodi kako ženski likovi u slikovnicama mogu isprva biti prikazani kao aktivni, agresivni ili tvrdoglavi, ali ubrzo se odriču svoje neovisnosti ili su ukroćeni od strane muškog lika ili određenog događaja u njihovom životu (Rudman, 1995; prema Mermelstein, 2018). Utjecaj stereotipnih slikovnica na dječje ponašanje potvrdila je Ashton 1983. godine svojim istraživanjem. Uočila je kako su se djeca nakon čitanja stereotipnih slikovnica češće igrala stereotipnim igračkama, za razliku od djece koja su čitala nestereotipne slikovnice (Ashton, 1983; prema Belamarić, 2009). Hamilton i suradnici (2006) navode kako stereotipni prikazi spolova i podzastupljenost ženskih likova nepovoljno utječu na dječji razvoj, ograničavaju njihove težnje ka karijeri,

oblikuju njihove stavove o budućim roditeljskim ulogama, a utječu i na njihove osobine ličnosti.

7. EMPIRIJSKI DIO RADA – istraživanje učestalosti prikaza stereotipnih rodnih uloga u dječjim slikovnicama

Dječje slikovnice imaju značajan utjecaj na rani djetetov razvoj. Pošto su one najčešće prve knjige s kojima se susreću djeca od velike je važnosti da su kvalitetnog sadržaja. Dakle, tekst i ilustracije moraju biti pomno odabrane u svrhu poticanja na prihvaćajuća ponašanja, promoviranje tolerancije i jednakosti među ljudima i općenito kvaliteta koje očekujemo da dijete ostvari kao punopravni član društva.

Pošto ovo područje nije toliko istraženo u Hrvatskoj može se zaključiti kako problem stereotipa u dječjim slikovnicama nije u potpunosti osviješten. Također, neke slikovnice su napisane, oslikane i izdane s odgojno-obrazovnim ciljem, a neke pak s ciljem razonode. Bez obzira na njihov cilj, dijete će čitanjem *upijati* njihov sadržaj i poruke koje prenose, svjesno i nesvjesno. Od velike je važnosti da te poruke nisu diskriminatorne prema bilo kojem obilježju. Dakle, potrebno je proučiti sadržaj slikovnice prije nego li ju ponudimo djetetu. Problem proizlazi iz činjenice da se na tržištu slikovnica ne gleda na njenu kvalitetu, već je bitnija kvantiteta. Postoji mnoštvo slikovnica čija kvaliteta je zaista upitna, jer obiluju lošim porukama i stavovima. U ovom radu istražuje se učestalost prikaza stereotipnih rodnih uloga u slikovnicama, jer upravo one potiču i učvršćuju rodnu nejednakost i stereotipiziranje rodnih uloga.

7.1. Cilj i problemi istraživanja

Cilj empirijskog dijela rada je ispitati prisutnost i učestalost rodnih stereotipa u tekstu i ilustracijama dječjih slikovnica, ispitati koji spol prevladava kod glavnih likova slikovnica te na koji način se češće ističu rodni stereotipi.

Problemi istraživanja usmjereni su na definiranje pitanja kao smjernice za uočavanje rodnih stereotipa tijekom analize sadržaja slikovnica. Problemska pitanja podijeljena su u 3 temeljne kategorije: podjela obaveza, karakterizacija likova i odabir igračaka. Unutar svake od navedenih kategorija nalaze se pitanja:

- a. Podjela obaveza:
 - Prikazuje li se ženski lik kako obavlja kućanske poslove?
 - Prikazuje li se muški lik kako se bavi popravcima u kućanstvu?
 - Prikazuje li se kako ženski lik uglavnom obitava u kući?

- Prikazuje li se muški lik kako odlazi na posao?
 - Prikazuje li se ženski lik kako brine o djeci?
 - Prikazuje li se muški lik kako se zabavlja/igra s djecom?
- b. Karakterizacija likova:
- Prikazuje li se ženski lik kao nježna i brižna majka?
 - Prikazuje li se ženski lik kao sramežljiva i plaha djevojčica?
 - Prikazuje li se ženski lik kao lijepa i nesamostalna djevojka?
 - Prikazuje li se muški lik kao strogi i šaljivi otac?
 - Prikazuje li se muški lik kao pustolovni i nestašni dječak?
 - Prikazuje li se muški lik kao samostalan i snalažljiv mladić?
 - Prikazuje li se ženski lik kako nosi odjeću ružičaste boje?
 - Prikazuje li se ženski lik kako nosi odjeću neprimjerenu za aktivnost u kojoj sudjeluje?
 - Prikazuje li se ženski lik uvijek dotjeran i uredan?
 - Prikazuje li se muški lik kako nosi odjeću plave i zelene boje?
 - Prikazuje li se muški lik uglavnom sportski odjeven i ne nužno uredan?
- c. Odabir igračaka:
- Prikazuje li se ženski lik u igri s lutkama?
 - Prikazuje li se ženski lik u igri princeze?
 - Prikazuje li se ženski lik u igri presvlačenja?
 - Prikazuje li se muški lik u igri s autićima/vlakićima?
 - Prikazuje li se muški lik u vožnji bicikla?
 - Prikazuje li se muški lik u igri s loptom?

7.2. Metoda i uzorak istraživanja

Navedeno istraživanje je kvantitativno. Metoda istraživanja koja je korištena u ovom radu je metoda analize sadržaja koja je definirana elementima prisutnima u građi. Analiza sadržaja temeljena je na interpretaciji istraživača baziranoj na simboličkim značenjima podataka te donosi zaključke o dubljem strukturnom značenju analiziranog sadržaja (Berg, 2001). Glavno etičko načelo na kojem se temeljila analiza sadržaja jest objektivnost istraživača prilikom interpretacije simbolike sadržaja.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 100 slikovnica. Slikovnice su odabrane slučajnim odabirom te su dio dostupne građe u Knjižnicama grada Zagreba. Temeljem

postavljenog istraživačkog cilja izuzete su slikovnice koje su namijenjene učenju slova, brojeva i boja. Svaka slikovnica je detaljno proučena, a dobivena opažanja su zapisana i interpretirana (Tablica 2). Rodni stereotipi istraživani su i prema načinu isticanja u slikovnici – kroz radnju, odnosno djelovanje lika, i kroz karakterizaciju lika. Posebna pažnja obratila se i na isticanje rodni stereotipa istovremeno i kod djelovanja i karakterizacije lika.

Tablica 2 Odabrani uzorak slikovnica i kategorije istraživanja

REDNI BROJ	NASLOV	GODINA IZDANJA	RODNI STEREOTIPI	SPOL GLAVNOG LIKA
1	Bursunsul i Paskualina – priča o dvoje prijatelja	2004	da	muški i ženski
2	Naranče za sve	2004	da	muški
3	Dora i naočale	2004	da	ženski
4	Priča o kravati	2000	da	muški
5	Hektor i Leopoldina	2008	ne	muški
6	Močvara – Priča o životu jednog vretenca	2010	/	muški
7	Kako je šuma dobila most	2012	/	neutralan
8	Izgubljeni zeko	2017	/	muški
9	Maša i medvjed – Oprez, radovi!	2016	/	ženski
10	Fina Nina – Leptiriću, bonjour	2008	da	ženski
11	Fina Nina i šik štene	2006	da	ženski
12	Fina Nina	2007	da	ženski
13	Zaboravljeni patuljci	2013	ne	muški i ženski
14	Waion	2018	ne	muški
15	Mjau, vau	2015	/	muški
16	Sasvim obična priča o tri medvjedića	2020	ne	muški i ženski
17	Zašto se bojim?	2015	ne	muški
18	Dom je tamo gdje mi je srce	2018	/	neutralan
19	Pijanistica	2004	ne	ženski
20	Panika u kući pod morem	2019	ne	muški
21	Mica Skupljačica perja	2015	/	ženski

22	A kotlić, Barbara?	2018	ne	ženski
23	Zvrčko i Mljac – Nova prijateljica	2004	da	muški i ženski
24	Zvrčko i Mljac – Ti si moje sunce	1999	ne	muški
25	Prašnjavko	2002	/	neutralan
26	Medvjedići idu u školu	2006	da	ženski
27	Medvjedići luduju za igračkama	2006	da	muški i ženski
28	Mica plašljivica i Bella	2018	/	neutralan
29	Zvrčko i Mljac – Dar za Mljaca	2005	da	muški
30	Sjeverni medo i plivanje u moru	2015	/	muški
31	Kratkovidna žirafa	2015	/	ženski
32	Kokoši ne kukuriču!	2015	/	ženski
33	Zmaj Biljoljub	1999	ne	muški
34	Pas Morskić i veliko iznenađenje	2017	/	neutralan
35	Gospodin Ku-ku	2005	/	muški
36	Ne, ne i ne! Ne dolazi u obzir!	2012	ne	ženski
37	Mara i sport	2015	/	ženski
38	Odbjegli traktor	2017	da	muški i ženski
39	Kako se praščić izgubio	2017	da	oboje
40	Potruga za prijateljstvom	2012	ne	ženski
41	Maja u cirkusu	2003	da	ženski
42	Juha od bundeve	2004	/	neutralan
43	Moje dobro jutro	2018	ne	ženski
44	Zagrebačka avantura	2017	/	neutralan
45	Brzi Teo i spora Naya	2014	da	muški i ženski
46	Maja uči kuhati	2019	da	ženski
47	Mjesta ima na metli svima	2012	/	ženski
48	Princeza i čarobnjak	2016	da	ženski
49	Pužica kitova družica	2009	/	ženski
50	Šećerko i Jednoroga	2017	/	muški
51	Malo pile i tajna sna	2015	/	neutralan
52	Vitez Željeznog srca	2004	da	muški

53	Olivia i vilinske princeze	2015	ne	ženski
54	Prgava Vera	2015	/	ženski
55	Hrabri Morris – tjedan naglavačke	2018	ne	muški
56	Ja ću te izliječiti, reče medo	2012	/	muški
57	Žute cipelice	2006	ne	neutralan
58	Marta i Fran u oblacima	2017	ne	muški i ženski
59	Karolina na konju	2004	da	ženski
60	Medvjedići očekuju prinovu	2019	da	ženski
61	Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri	2017	/	neutralan
62	Vjerovala ili ne	2007	ne	muški i ženski
63	Priča o dječaku koji je spasio more	2003	da	muški
64	Daj mi, daj, sunčev sjaj	2011	ne	neutralan
65	Zlatna guska	2006	da	muški
66	Marta i Fran na vilinskom tragu	2020	da	muški i ženski
67	Beba dolazi kući	2006	da	ženski
68	Utrka između Zeca i Ježa	2011	ne	muški
69	Artur među miševima	2002	da	muški
70	Artur i ptice	2002	da	muški
71	Medvjedići i previše televizije	2006	da	muški i ženski
72	Medvjedići šeću s duhovima	2012	da	muški i ženski
73	Kod bake	2012	da	ženski
74	Baš je fora u vrtiću!	2019	da	muški i ženski
75	Izbavitelji 2	2018	da	muški i ženski
76	Pizza za sve i seljakova nećakinja	2008	da	muški i ženski
77	Priče za dobar san	1999	da	muški i ženski
78	Aristotel	2007	ne	muški i ženski
79	Slon Stanko	2019	/	muški i ženski
80	Štrumfovi – Štrumfić plače	2011	da	muški
81	Volim te, tata!	2011	ne	muški
82	Pustolovine note Lare	2014	ne	ženski
83	Pjegava Iva	2012	ne	ženski

84	Kako je Dorica izliječila vodu	2015	ne	ženski
85	Tajna nestalih igračaka	2019	da	muški
86	Školske brige pčele Jele	2019	da	ženski
87	Bicikl	2009	da	neutralan
88	Vuk koji je htio biti druge boje	2009	da	muški
89	Lujo u školi	2018	da	muški
90	Priča o Vilmi Špigl	2009	ne	ženski
91	Oblak u žutom kaputu	2019	ne	neutralan
92	Šporki Špiro i Neposlušna Tonka	2017	ne	muški i ženski
93	Djevojčica i ptica	2013	ne	ženski
94	Gospodin Otto i stari naslonjači	2010	ne	ženski
95	Nije me strah	2011	da	muški
96	Tajna	2015	da	muški
97	44 cats – Kućica slobodica	2019	da	muški i ženski
98	Doktorica Pliško – Klinika za igračke	2019	da	ženski
99	Dječaćić i Anđelčić	2012	ne	muški
100	Slon na balkonu	1998	/	neutralan

7.3. Hipoteze istraživanja

Iz postavljenog cilja istraživanja proizlaze sljedeće hipoteze:

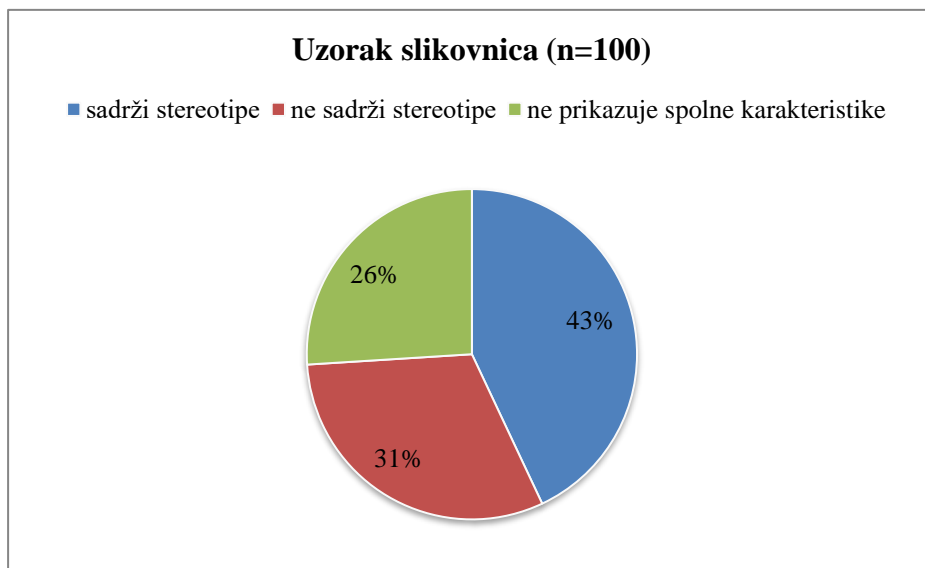
H1 – Dječje slikovnice učestalo sadrže prikaze rodni stereotipa.

H2 – Glavni lik u dječjim slikovnicama češće je muškog spola.

H3 – Rodni stereotipi se prikazuju kroz karakterizaciju lika.

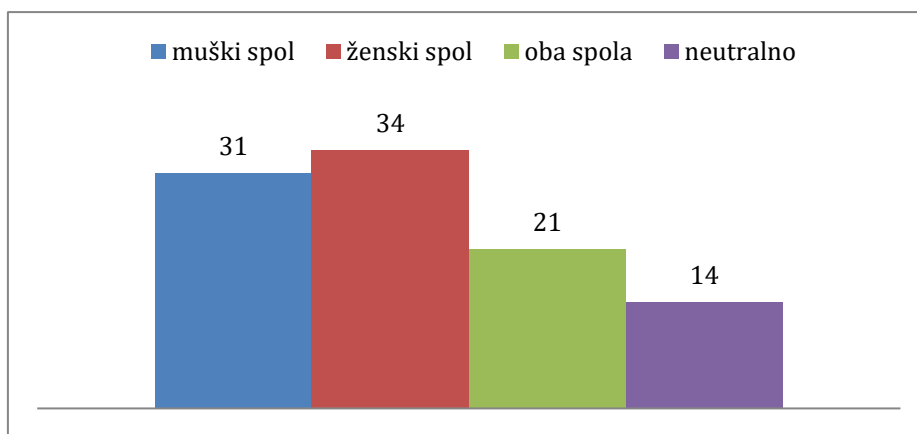
7.4. Rezultati istraživanja

Analiza sadržaja slikovnica pokazala je kako prevladavaju slikovnice koje sadrže rodne stereotipe. One čine 43% (n=43) od ukupnog broja analiziranih slikovnica. Slikovnice koje u svojem sadržaju ne prikazuju rodne stereotipe čine 31% (n=31), dok 26% (n=26) čine slikovnice koje u svojem sadržaju ne prikazuju spolne karakteristike. Time je potvrđena prva hipoteza – češće su slikovnice s rodni stereotipima.

Graf 1 Udio slikovnica prema prisutnosti rodnih stereotipa

Analiza slikovnica prema zastupljenosti spola glavnog lika pokazala je kako je u 31% (n=31) glavni lik pripadnik muškog spola, dok su ženski likovi kao glavni likovi odnosno nositelji sadržaja predstavljeni u 34% (n=34) ukupnog broja slikovnica. Ravnopravna zastupljenost oba spola u ulozi glavnih likova vidljiva je u 21% (n=21). Slikovnice u kojima je spol glavnog lika neutralan, odnosno nije naznačen u tekstu i ilustracijama, čine najmanji udio od 14% (n=14). Ovi rezultati pokazali su veću prisutnost glavnog lika ženskog spola čime se odbacuje druga hipoteza.

Graf 2 Broj slikovnica prema zastupljenosti spola glavnog lika

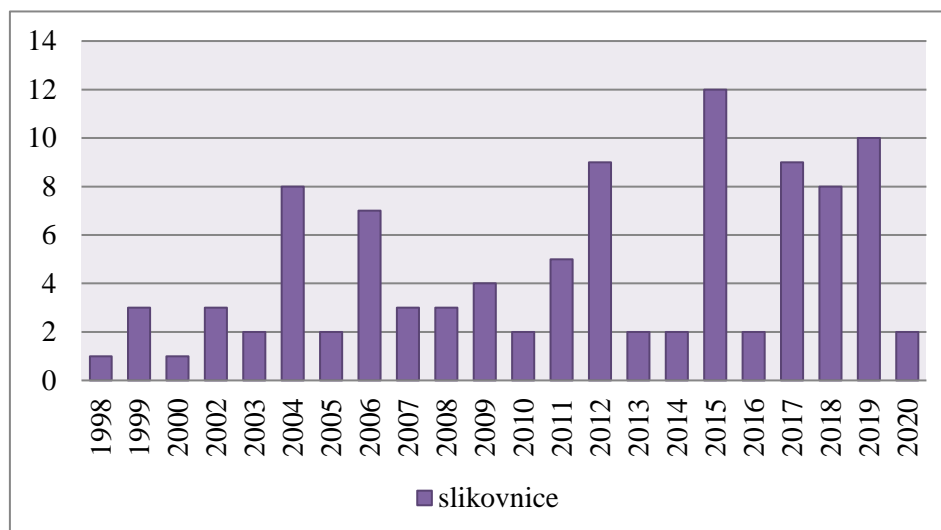
Što se tiče slikovnica koje sadrže rodne stereotipe, u 7 od njih 43 stereotipi se ističu kroz djelovanje likova, u 23 od 43 se ističu kroz karakterizaciju likova, a u 13 od 43 stereotipi su prisutni i u djelovanju i karakterizaciji. Time je odbacena treća hipoteza.

Analizom slikovnica prema spolu glavnog lika došlo se do jedne zanimljive činjenice. Od 31 slikovnice koje ne prikazuju rodne stereotipe u njih 12 su glavni likovi ženskog spola,

10 muškog spola, oba spola su glavni likovi u 6 slikovnica dok je spol neutralan u njih 3. Može se zaključiti kako se naglasak stavio na odmicanje ženskih likova od rodni stereotipa, odnosno da se teži ka rodnoj jednakosti. Međutim, od 43 slikovnice koje prikazuju rodne stereotipe glavni likovi muškog spola, glavni likovi ženskog spola i glavni likovi oba spola se pojavljuju u podjednakom broju – u 14 slikovnica, a samo je jedna slikovnica u kojoj je spol neutralan.

7.5. Rasprava istraživanja

Uzorak slikovnica odabranih za istraživanje izdan je u rasponu od 1998. do 2020. godine. Dakle, može se zaključiti kako u posljednja dva desetljeća nema značajnog pomaka u sadržaju slikovnica. Rodni stereotipi su i dalje prisutni u sadržaju većine slikovnica. Veliki broj istraživanja rodni stereotipa (Anderson i Hamilton, 2007; Weitzman, 1972; prema Belamarić, 2009; Ernst, 1995; Temple, 1993; prema Mermelstein, 2018), bez obzira na koje vremensko razdoblje se odnose, pokazuju uglavnom slične rezultate. Gotovo da je slikovnica svojim sadržajem ostala u prošlosti i nije u skladu sa suvremenom okolinom koja nas okružuje. Čak i slikovnice izdane u posljednjih 5 godina mogu polaziti od tog zastarjelog pogleda na društvo.

Graf 3 Broj slikovnica po godinama izdavanja

Prikaz rodni stereotipa u slikovnicama primjećuje se u odnosima između članova obitelji i prijatelja, u odjeći koju likovi nose, u djelovanjima likova i njihovoj karakterizaciji. Ponekad su ti rodni stereotipi naznačeni istovremeno u tekstu i pripadnoj ilustraciji. Ponekad se rodni stereotipi nalaze samo u tekstu, dok ilustracija prikazuje neki drugi dio teksta. Nerijetko se događa da tekst ne sadrži rodne stereotipe, no u ilustraciji su oni jasno vidljivi.

Što se tiče prikaza odnosa u obitelji, u stereotipnim slikovnicama uloge su jasne. Majka je kućanica zadužena za brigu o kućanstvu i o djeci. U jednoj slikovnici se čak prikazuje kako majka pred sam porod uz pomoć svoje sestre čisti kuću, a nakon poroda se sama brine za dijete, iako ima muža. Majke su često prikazane u kućnim haljinama ružičaste ili crvene boje s pregačama, u kuhinji gdje pripremaju obrok za djecu i muža. Prikazane su i u dječjim sobama kako uspavljaju djecu. Kada se u slikovnici prikazuje jedno popodne u obitelji, na ilustraciji se djeca igraju, otac sjedi u naslonjaču, čita novine ili gleda televizijski program, a majka sjedi i plete. Oca se nerijetko prikazuje kako odlazi i dolazi kući s posla, kako obavlja popravke po kući te kako se zabavlja s djecom. Ponekad se oca prikazuje kako u igri poprimi duh djeteta, a majka je ta koja prekida aktivnost i poziva oca na zrelo ponašanje. U slikovnici *Izbavitelji 2* autora Kaniewske i Čavića (2018) prikazuje se kako se otac snalazi u kući tijekom kratkog odsustva majke. Ne uspijeva sve obaviti kako treba, a prilikom pomaganja oko zadaće sin mu odvrća da će mu pomoći majka kad se vrati. Također, u slikovnici *Medvjedići luduju za igračkama* autora Stana i Jana Berenstaina (2006) spominje se kako očevi znaju biti svadljivi – prilikom čekanja u redu za trgovinu dva oca su se sukobila oko mjesta u redu pa ih je policija morala odvesti. U odnosu između brata i sestre vidljiva je razlika kod odabira igračaka, njihove osobnosti i ponašanja. Sestra se uglavnom igra s lutkama, a najdraža boja joj je ružičasta. Brat obožava vlakiće, avione i autiće. Kada je vrijeme kostimiranja, brat bira kostim superjunaka, a sestra bira kostim princeze. Puno ovakvih primjera može se pronaći u serijalu slikovnica o Berenstain medvjedićima (Slika 1 i 2).

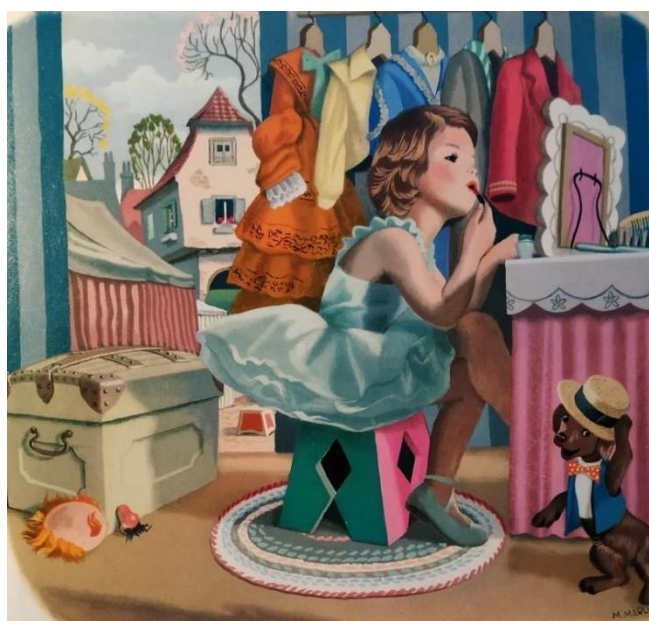
Mama Medvedić je u obiteljskoj kući u stablu za Bracu i Seku Medvedić pripravljala lagani obrok kad se vrate iz škole.

Slika 1 Prikaz majke u pripremi obroka u: S. i J. Berenstain (2006). *Medvjedići luduju za igračkama*. Zagreb: Algoritam d.o.o.

Slika 2 Prikaz odabranih kostima djece u: S. i J. Berenstain (2012). *Medvjedići šecu s duhovima*. Zagreb: Algoritam d.o.o.

Važnost vanjskog izgleda žena ističe se sadržaju nekoliko slikovnica. Djevojčice su jako uređene, pa čak i našminkane. Neke u igri nose i cipele na visoku petu. Ljepota žene se prikazuje kao najveći životni uspjeh jer svojom ljepotom mogu očarati muškarce. Vila svakako mora biti najljepše biće, duge plave kose i prekrasnih očiju. Ono što je zaista zabrinjavajuće je to što nerijetko djevojčice u slikovnicama nose odjeću neprimjerenu za određene aktivnosti. Radi položaja tijela i kratke haljinice, djevojčici se vidi donje rublje. Takav slučaj ne postoji kad je riječ o dječacima. Nadalje, djevojčice znaju biti naslikane kao žene u malom. U licu izgledaju kao odrasle lijepe žene, a imaju tijelo djevojčice. Neki od tih primjera uočavaju se u serijalu slikovnica o Maji autora G. Delahaye i M. Marliera (Slika 3).

Slika 3 Prikaz uređivanja djevojčice u: G. Delahaye i M. Marlier (2003). *Maja u cirkusu*. Split: Marjan tisak d.o.o.

U slikovnicama o princezama također se pojavljuju stereotipni prikazi. Princeze su lijepe i bespomoćne, sjede u kuli lijepo obučene i čekaju princa da ih spasi. U slikovnici *Vitez Željeznog srca* autora Đokić Pongrašić i Zlatić (2004) usamljena princeza jede čokoladice i čeka viteza na bijelom konju da ju spasi od dosade, a vitez je uporni, hrabri ratnik koji svakoga dana odlazi u potragu za neprijateljem. U slikovnici *Princeza i Čarobnjak* autora Donaldson i Monks (2016) princeza ovisi o dobroj volji čarobnjaka da ju spasi, a pritom pokazuje kako nije dosjetljiva, snalažljiva ni sposobna.

Kada su u pitanju zanimanja likova, jedna slikovnica u svome tekstu i ilustracijama navodi nazive trgovina: Željкова željezarija, Tomičin sportski dućan i Katina kuhinjska trgovina. Dakle, vidljivo je kako trgovine sa sportskom opremom i trgovina željeza zasigurno

pripadaju muškarcu, a trgovina s kuhinjskim aparatima zasigurno pripada ženi. Još jedan primjer može se primijetiti u slikovnici o Izbaviteljima čiji je posao spašavanje ljudi. Oni su obitelj superheroja, otac Mister Izbavitelj, majka Elastika, kćer Violeta i dva sina Zviz i Jing-Jang. Njihova imena govore o njihovim sposobnostima – otac ima sposobnost spašavanja radi svoje snage, a majka ima sposobnost elastičnosti tijela.

Slikovnice u kojima su likovi životinje također mogu prikazivati rodne stereotipe. Slikovnica *Bursunsul i Paskualina – Priča o dvoje prijatelja* autora Tavadzea (2004) govori o dva psa – veliki crni pas je pripadnik muškog spola i zove se Bursunsul, a mali bijeli pas je ženskog spola i zove se Paskualina. U drugoj slikovnici likovi su pčele. Jasno je naznačeno koje su ženske pčele, a koje muške. Ženske pčele nose odjeću ružičaste boje. Sličan primjer je i u još jednoj slikovnici gdje se ženske mačke prepoznaju prema ružičastoj odjeći. U navedenim slikovnicama rodni stereotipi se prikazuju samo kroz odabir odjeće i izgleda lika, dok se u njihovom djelovanju ne prepoznaju rodni stereotipi. No i to je dovoljno da utječe na dječje poimanje svijeta. Nakon čitanja takvih slikovnica djeca uče kako se spol obilježava određenom bojom.

U nekim slikovnicama nalaze se pozitivni primjeri, odnosno nema rodni stereotipa. Primjerice, u slikovnici *Olivia i vilinske princeze* autora I. Falconera (2015) Olivia ne voli vilinske princeze jer se sve djevojčice maskiraju u njih. Ona želi biti drugačija i originalna, pa oblači mornarsku majicu, hlače, bisernu ogrlicu, šešir, sunčane naočale i crvenu torbu (Slika 4). Nadalje, Olivia u slikovnici govori kako su joj priče o princezama dosadne jer su uvijek iste – princeza čeka princa, princ ju spasi i onda žive sretno do kraja života. Time može potaknuti djecu na promišljanje o porukama priča koje su puno puta čuli, a možda i djevojčice, po uzoru na Oliviju, požele biti originalne i umjesto kostima princeze odluče se za neki drugi.

Slika 4 Prikaz Olivije kako se odupire stereotipnom odijevanju u: I. Falconer (2015). *Olivia i vilinske princeze*. Zagreb: Profil Knjiga d.o.o.

8. SLIKOVNICE S RODNIM STEREOTIPIMA U PRAKSI

Kao što je ranije navedeno, djeca vrlo rano usvajaju rodne stereotipe, a već dolaskom u vrtić imaju predrasude o *muškom* i *ženskom* načinu ponašanja. Često se dogodi da odgojitelji na to ne obraćaju pažnju što može dovesti do jačanja predrasuda kod djece (Cardona, 2012). Dolaskom u odgojno-obrazovnu ustanovu za djecu rane i predškolske dobi, dijete se prilagođava na nove odrasle osobe, djecu, na novu grupnu dinamiku i odnose. Iz svog obiteljskog doma donosi svoje obiteljsko naslijeđe – uvjerenja, stil ponašanja, obiteljske odnose, navike i slično (Marović, 2009). Odgojiteljeva obaveza je svu djecu u grupi naučiti socijalnim vještinama i pravilima ponašanja jer je dječji vrtić „...mjesto koje bi trebalo poticati i njegovati humane odnose među rodovima i međusobno poštivanje rodne različitosti.“ (Marović, 2009, str. 21). Odgojitelj je taj koji u svakodnevnoj interakciji s djecom razgovara o uvažavajućem ponašanju, ravnopravnosti i poštivanju rodne različitosti. Stoga je od velike važnosti da odgojitelji prvi osvijeste postojanje rodnih stereotipa kako bi poboljšali svoju svakodnevnu praksu. Cjeloživotno obrazovanje i profesionalizam temelj su kompetentnog odgojitelja koji može, kroz kvalitetno osmišljene aktivnosti, naučiti djecu itekako bitnim kulturnim vrijednostima i socijalnim vještinama. Profesionalizam polazi od sposobnosti *ostavljanja* vlastitih stavova i uvjerenja te korigiranja vlastitog ponašanja prema djeci. To znači da u grupi ne bi trebalo biti podjele na muške i ženske igračke, na muške i ženske centre aktivnosti, odgojitelj ne smije pokazivati dualnost u ponašanju prema djeci ovisno o spolu i sl. Aktivnosti na temu rodnih stereotipa s djecom u dječjem vrtiću moguće je provesti na mnoštvo načina, a kompetentan odgojitelj će takve prilike lako prepoznati. Problemske slikovnice su osmišljene upravo s ciljem poticanja razmišljanja kod djece, jer određenu problematiku približavaju i pojednostavljuju radi njenog lakšeg shvaćanja. One su osmišljene od strane stručnjaka te se često na kraju slikovnice navode dodatne aktivnosti koje se mogu provoditi s djecom. Takve slikovnice mogu čitati i roditelji samostalno s djecom kod kuće. Problemskih slikovnica s tematikom rodnih stereotipa ima vrlo malo i nije uvjet da svaka grupa u dječjem vrtiću ima jednu takvu slikovnicu. Stoga je bitna odgojiteljeva snalažljivost i kreativnost pri osmišljavanju odgojno-obrazovnih aktivnosti s resursima koje imaju u vrtiću. Slikovnice stereotipnog sadržaja ne treba u potpunosti izbaciti s polica sobe dnevnog boravka, već im se treba pristupiti kroz poučne aktivnosti. Bitno je da djeca o takvim slikovnicama razgovaraju s odgojiteljem kako bi razvila sposobnost kritičkog razmišljanja. Na taj način će dijete kada sljedeći put naiđe na stereotipnu slikovnicu, bilo u okrilju doma čitajući

samostalno ili s roditeljima ili pak u knjižnici, znati samostalno prosuditi o valjanosti poruka koje takve slikovnice prenose.

Autorica Belamarić (2009, str. 16) u svojem radu *Ružičasto i plavo – Rodno osviješten odgoj u vrtiću* navodi nekoliko korisnih preporuka za odgajatelje/ice:

- Osvijestite vlastite stavove, očekivanja reakcije u vezi s emocijama i ponašanjem djece različitog spola. Jeste li strožiji prema dječacima, a nježniji prema djevojčicama? Nudite li češće utjehu djevojčicama? Potičete li ih više na razumijevanje drugih i na kompromis nego dječake? Smatrate li natjecateljstvo dječaka prihvatljivijim?
- U svakodnevnoj komunikaciji s djecom vodite računa o tome da igre, igračke ili centre aktivnosti ne dijelite na one namijenjene dječacima ili djevojčicama – ne sugerirajte da je npr. „sport za dečke“, a „ritmika za cure“; potaknite djecu da se igraju igračkama uobičajenima za suprotan spol.
- Izbjegavajte poticanje na ponašanja u skladu s rodnim ulogama (Curice neka pomognu obrisati pod, a dečki neka donesu stolce.).
- O obiteljskom životu razgovarajte bez stereotipa (Djeca trebaju pomoći roditeljima u kućanskim poslovima; Koji auto ima mama?; Kuha li tata fino? i sl. Umjesto: Djeca trebaju pomoći mami u kućanskim poslovima; Koji auto ima tata?; Kuha li mama fino?; Reci mami da ti pripremi pidžamu; Ima li nečiji tata bušilicu?).
- Pri glumi pokušajte dodjeljivati uloge koje su različite od stereotipa – npr. strašnog lava glumi curica, uplašenog patuljka dječak. Pričajte priče koje prikazuju junake u nestereotipnim ulogama.
- Trudite se govoriti u oba roda ili naizmjenice (prijatelji i prijateljice, susjedi i susjede), koristite povremeno ženski ili pak muški rod u stereotipnim zanimanjima (policajka, striček ili teta koji odvoze smeće, voze avion...). Uz zanimanja i aktivnosti žena koristite odgovarajuće imenice u ženskom rodu (Teta Ana je logopedinja; Ema je odlična plivačica; Lara je danas slavljena.).
- Reagirajte na komentare djece ili roditelja koji sadrže stereotipe (Ružičasto je za djevojčice; Dečki su zločesti, hrabri; Ona voli muške igre/igračke; Prava curica - voli se uljepšavati; Premekan je za dečka...). Potaknite djecu na osvješćivanje stereotipa (Zašto misliš da roza boja nije za dječake? Mogu li i djevojčice biti hrabre/ tate čuvati bebu/ žene loviti lopove?).

- Dovedite u vrtić osobe nestereotipnih zanimanja.
- Omogućite djeci priliku za izražavanje cijelog spektra emocija, osobito tuge i straha dječacima – nemojte ih „hrabriti“ guranjem u rodnu ulogu.
- Potičite razvoj cjelovite osobnosti djeteta, neovisno o njegovom/njezinom spolu.
- Ne pohvaljujte ljepotu, izgled i odjeću samo djevojčica. Hrabrost i snagu pohvaljujte i kod djevojčica.

9. ZAKLJUČAK

Proučavajući dostupnu teoriju i ranije navedena istraživanja može se zaključiti kako u području dječjih slikovnica određene problematike još uvijek nisu u potpunosti prepoznate. Ovim istraživanjem pokazalo se kako rodni stereotipi i dalje prevladavaju u sadržaju slikovnica, te kako se sam sadržaj ne odmiče previše od života u daljoj i bližoj prošlosti. Rijetko kad sadržaji slikovnica prate događaje iz života ljudi u suvremeno doba. Osobito kad je riječ o obitelji i obiteljskim odnosima. Većina slikovnica prikazuje tradicionalnu obitelj, a vrlo malo ima onih koje prikazuju jednoroditeljsku obitelj gdje je samohrana majka ili otac, obitelj istospolnih partnera, krpana obitelj (eng. *patchwork*). Kod tradicionalne obitelji je jasna raspodjela rodni uloga, pa će slikovnice upravo na taj način i prikazati njene članove. Takvim prikazom gubi se rodna različitost koja je prisutna u današnjem suvremenom svijetu. U ovom istraživanju uočen je porast broja glavnih likova ženskog spola, no upitno je koliko je taj porast zapravo značajan. Pošto se istraživanje baziralo na slikovnicama koje su dostupne djeci u knjižnicama grada Zagreba, bilo bi zanimljivo istražiti uzorak slikovnica u knjižnicama manjih mjesta u okolici, gdje je građa tih knjižnica možda oskudnija. Također, u novije vrijeme su sve više popularne *on-line* slikovnice koje tek treba istražiti. Što se tiče izbora slikovnica u dječjim vrtićima, svakako bi se pri nabavi slikovnica trebalo savjetovati sa stručnjacima. Odgojiteljevo mišljenje trebalo bi biti uzeto u obzir, jer odgojitelj je taj koji će te slikovnice čitati s djecom i na njima temeljiti konstruktivne aktivnosti. Također, treba se isticati potreba za edukacijom odgojitelja upravo o ovoj problematici, kako bi poboljšali svoju svakodnevnu praksu i ostvarili najbolje moguće uvjete za razvoj djece. Treba se težiti i prema potpunom izbacivanju rodni stereotipa iz sadržaja slikovnica. To predstavlja vrlo težak i kompleksan proces koji se ne može odvit u kratkom vremenu. U međuvremenu se stereotipne slikovnice mogu koristiti kao poticaj za raspravu i promišljanje s djecom u vrtićkoj grupi.

LITERATURA

1. Abad, C. i Pruden, S. M. (2013). Do storybooks really break children's gender stereotypes?. *Frontiers in Psychology*, 4 (986), 1-4.
2. Anderson, D.A. i Hamilton, M. (2007). Gender Stereotyping and Under-Representation of Female Characters in 200 Popular Children's Picture Books: A 21st Century Update. *Sex Roles*, 55 (11), 757-765.
3. Batinić, Š. i Majhut B. (2001). *Od slikovnjaka do Vragobe: Hrvatske slikovnice do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
4. Belamarić, J. (2009). Ružičasto i plavo – Rodno osviješten odgoj u vrtiću. *Dijete, vrtić, obitelj*, 15 (58), 14-17.
5. Berg, B. L. (2001). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences, 4th Edition.* Long Beach: California State University.
6. Cardona, M. J. (2012). Rodna i kulturološka raznolikost: veliki izazov za vrtiće. *Djeca u Europi*, 4 (8), 20-21.
7. Centar za ženske studije (2007). *Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske unije.* Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade HR.
8. Declercq, C. i Moreau, D. (2012). Rađaju li se djeca kao dječaci i djevojčice – ili takvima postaju?. *Djeca u Europi*, 4 (8), 18-19.
9. Ghasemi, M. (2014). Gender Equality: A Case Study of The Flying Train by Janaki Sooriyarachchi. *Libri et liberi*, 3 (1), 43-56.
10. Hamersšak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost.* Zagreb: Leykam international.
11. Hamilton, M. C., Broaddus, M. R. i Niehaus, K. (2006). Gender Stereotyping and Under-Representation of Female Characters in 200 Popular Children's Picture Books: a Twenty-First Century Update. *Sex Roles*, 55 (12), 757-765.
12. Hladikova, H. (2014). *Children's Book Illustrations: Visual Language of Picture Books.* CRIS – Bulletin of the Centre for Research and Interdisciplinary Study, 2014 (1), 19-31.
13. Kortenhuis, C. M. i Demarest, J. (1993). Gender Role Stereotyping in Children's Literature: An Update. *Sex Roles*, 28 (3), 219–232.
14. Lubina, T. i Brkić Klimpak, I. (2014). Rodni stereotipi: objektivizacija ženskog lika u medijima. *Pravni vjesnik*, 30 (2), 231-232.

15. Marović, Z. (2009). Ne smiješ plakati, ti si dječak. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 15 (58), 18-23.
16. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), 39-63.
17. McCabe, J., Grauerholz, L., Pescosolido, B.A. i Tope, D. (2011). Gender in Twentieth-Century Children's Books. *Gender and Society*, 25 (2), 197-226.
18. Mermelstein, A. D. (2018). Gender Roles in Children's Literature and Their Influence on Learners. *MinneTESOL Journal*, 34 (2).
19. Narahara, M. M. (1998). *Gender Stereotypes in Children's Picture Books*. Long Beach: University of California.
20. Nikolajeva, M. (2003). Verbal and Visual Literacy: The Role of Picturebooks in the Reading Experience of Young Children. *Handbook of Early Childhood Literacy*. London: SAGE Publications Ltd.
21. Poon, S. T. F. (2016). Drawing on Collaborative Ventures to Visual Thinking: The Importance of Illustrations in Children's Books. *Journal of International Academic Research for Multidisciplinary*, 4 (8), 188-207.
22. Siraj-Blatchford, I. (2009). Različitost, inkluzija i učenje u ranoj dobi. *Dijete, vrtić, obitelj*, 15 (58), 2-7.
23. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 8-9.
24. Tsao, Y. (2008). Gender issues in young children's literature. *Reading Improvement*, 45 (3), 108-114.

POPIS SLIKA

Slika 1 Prikaz majke u pripremi obroka u: S. i J. Berenstain (2006). <i>Medvjedići luduju za igračkama</i> . Zagreb: Algoritam d.o.o.	25
Slika 2 Prikaz odabranih kostima djece u : S. i J. Berenstein (2012). <i>Medvjedići šeću s duhovima</i> . Zagreb: Algoritam d.o.o.	25
Slika 3 Prikaz uređivanja djevojčice u: G. Delahaye i M. Marlier (2003). <i>Maja u cirkusu</i> . Split: Marjan tisak d.o.o.	26
Slika 4 Prikaz Olivije kako se odupire stereotipnom odijevanju u: I. Falconer (2015). <i>Olivia i vilinske princeze</i> . Zagreb: Profil Knjiga d.o.o.	28

POPIS GRAFOVA

Graf 1 Udio slikovnica prema prisutnosti rodnih stereotipa.....	22
Graf 2 Broj slikovnica prema zastupljenosti spola glavnog lika	22
Graf 3 Broj slikovnica po godinama izdavanja	23

POPIS TABLICA

Tablica 1 Kriteriji podjele slikovnica prema Majhut i Zalar (2008)	11
Tablica 2 Odabrani uzorak slikovnica i kategorije istraživanja.....	18

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
